

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 52/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä marraskuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
laiksi työterveyshuoltolain 7 §:n muuttamisesta
(HE 260/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Liisa Katajamäki ja ylitarkas-
taja Ritva Partinen, sosiaali- ja terveysminis-
teriö
- työterveyspäällikkö Arto Laine, Kansanelä-
kelaitos
- erikoislääkäri Antti Jahkola, Työterveyslaitos

- hallinnollinen ylilääkäri Lasse Lehtonen,
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin
kuntayhtymä
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen
Kuntaliitto
- toiminnanjohtaja Ismo Partanen, Lääkäripal-
veluyritysten yhdistys ry
- lakimies Jaana Meklin, Akava ry
- ylilääkäri Kari Kaukinen, Elinkeinoelämän
keskusliitto EK
- työympäristöasiantuntija Raili Perimäki, Suo-
men Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- toimitusjohtaja Pia Pohja, Terveyspalvelu-
alan Liitto ry
- sosiaali- ja terveystoimittainen asiamies Riitta
Työläjäjärvi, Toimihenkilökeskusjärjestö
STTK ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työter-
veyshuoltolakia. Esityksen mukaan työterveys-
huollon palvelujen tuottaja voisi hankkia työter-
veyshuoltoon kuuluvat laboratorio- ja kuvanta-
mispalvelut sekä kliinisyfysiologiset tutkimukset
myös sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä. Täl-
tä ostetut työterveyshuollon tukipalvelut tulisi-

vat osaksi työterveyshuoltolain hyvän työter-
veyshuoltokäytännön mukaista toimintaa ja voi-
sivat tulla sairausvakuutuslain perusteella kor-
vattaviksi osana työterveyshuollon hyväksyttä-
viä kustannuksia.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivä-
nä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut*Työterveyshuollon tukipalvelujen hankkiminen sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä*

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan kunnallisten työterveyshuollon palvelujen saatavuus ja laatu vaihtelevat ja varsinkin haja-asutusalueilla on vaikeuksia tuottaa laadukkaita palveluja. Palvelujen saatavuutta ja laatua on pyritty parantamaan työterveyshuollon palvelujen tuottajien yksikkökoon kasvattamisella ja perustamalla kunnallisia liikelaitoksia ja osakeyhtiöitä. Valtakunnallisessa ohjauksessa esimerkiksi kansallisessa terveyshankkeessa on kannustettu myös laboratorio- ja kuvantamispalveluissa yhden tai useamman sairaanhoitopiirin yhteistyöhön ja liikelaitosten perustamiseen.

Sairausvakuutuslain 13 luvun säännösten nojalla työnantajalle korvataan työterveyshuolto-laissa tarkoitetun hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisen työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuvia tarpeellisia ja kohtuullisia kustannuksia. Sairaanhoitopiirin toimintayksikköä ei ole työterveyshuolto-laissa määritelty työterveyshuollon palvelujen tuottajaksi. Sairausvakuutuksen korvauskäytännössä on tämän perusteella katsottu, etteivät sairaanhoitopiirien toimintayksiköiltä ostetut yksittäiset tutkimukset oikeuta sairausvakuutuskorvaukseen eräitä poikkeustilanteita lukuun ottamatta.

Työterveyshuoltopalvelujen tuottajana toimivan terveyskeskuksen sairaanhoitopiiriltä ostamiin tutkimuksiin korvauksia on maksettu sillä perusteella, että kunnalla on valtionosuusjärjestelmän mukaisesti mahdollisuus järjestää vastuullaan olevat palvelut hankkimalla ne toiselta julkisten palveluiden tuottajalta. Kunnan perustama osakeyhtiö on korvauskäytännössä kuitenkin rinnastettu yksityisiin palvelujen tuottajiin, joiden sairaanhoitopiireiltä ostamia palveluja ei ole pidetty korvaukseen oikeuttavana. Saadun selvityksen mukaan korvauskäytäntö on johtanut erilaisiin käsityksiin lainsäädännön tulkinnasta eikä näistä ole toistaiseksi annettu ylimpien tuomioistuinten ratkaisuja. Tulkintojen on

katsottu rajoittavan tarkoituksenmukaisen työterveyshuollon järjestämistavan valitsemista.

Valiokunta toteaa, että työhyvinvoinnin edistäminen eri keinoin on tärkeää työmarkkinoiden kasvavien haasteiden ja väestön ikääntymisen vuoksi. Toimintojen keskittämällä isompiin yksiköihin voidaan koota asiantuntemusta sekä lisätä palvelujen saatavuutta ja laatua. Ehdotetulla työterveyshuoltolain muutoksella voidaan selkeyttää sairausvakuutuslain nojalla toimeenpantavaa työterveyshuollon kustannusten korvaamista. Työterveyshuollon korvausten selkeyttämisellä voidaan lisätä palvelujen tuottamistapojen yhdenvertaisuutta ja kilpailua laboratorio- ja kuvantamispalvelujen tuottamisessa. Hintakilpailun ja saatavuuden lisääminen on tärkeää esimerkiksi työnantajien kustannusten vähentämisen ja haja-asutusalueiden kuntien työterveyshuollon palveluiden saatavuuden kannalta. Valiokunta pitää saadun selvityksen perusteella lakiehdotusta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa sen hyväksymistä täsmennettynä.

Kilpailuneutraliteetti ja kustannusten läpinäkyvyys

Ehkäisevän työterveyshuollon kustannuksista korvataan työnantajalle sairausvakuutuslain 13 luvun säännösten nojalla 60 prosenttia ja sairaanhoidon kustannuksista 50 prosenttia. Korvausten edellytyksenä on kustannusten tarpeellisuus ja kohtuullisuus. Korvauksen määrää rajoittavat vuosittain vahvistettavat yöntekijäkohtaiset laskennalliset enimmäismäärät, mutta korvauksissa ei noudateta korvaustaksaa, kuten vakuutettujen itse hankkimien yksityisten palvelujen sairausvakuutuskorvauksissa. Työterveyshuollon korvausten kustannukset katetaan työtu-lovakuutuksella, josta työnantajien rahoitusosuus on 73 prosenttia ja palkansaajien ja yrittäjien osuus yhteensä 27 prosenttia.

Hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä on esitetty erilaisia näkemyksiä kunnallisten yritysten markkinoilla toimimisen vaikutuksista yksityisten yritysten toimintaedellytyksiin. On

esimerkiksi esitetty väitteitä siitä, että työterveyshuollon laboratorio- ja kuvantamispalvelujen sairausvakuutuskorvaukset mahdollistavat palvelujen ylihinnoittelun ja vääristävät kilpailua. Toisaalta on väitetty, että julkisten palvelujen alemmat hinnat selittyvät julkisen sektorin palveluntuottajien saamalla kilpailua vääristävillä subventioilla.

Kilpailuvirasto on julkisen sektorin palveluntuottajien yksityisille laboratoriomarkkinoille tulon kilpailullista merkitystä koskevassa ratkaisussaan (4.2.2009, Dnro 763/61/04) katsonut, että nykyjärjestelmässä näyttäisi olevan käytäntöjä, jotka eivät ole alan toimijoiden kannalta kilpailuneutraaleja. Kilpailuviraston mukaan näyttäisi kuitenkin olevan niin, että järjestelmä sisältää paitsi elementtejä, jotka suosivat julkista palvelutuotantoa, myös elementtejä, kuten Kelan korvauskäytäntö, joka suosii yksityisiä toimijoita.

Valtiovarainministeriön vastikään asettamassa Kunnat ja kilpailuneutraliteetti -hankkeessa selvitetään tarvittavia lainsäädännön muutoksia, joilla turvataan kilpailuneutraliteetin toteutuminen kuntien toimiessa markkinoilla. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön uudistamisen valmistelussa on tarpeen ottaa huomioon työterveyshuollon erilaiset järjestämistavat ja niihin liittyvien kustannusten ja hinnoittelun läpinäkyvyys. Valiokunta toteaa, että kilpailuneutraliteetin arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota palveluiden kustannustehokkuuteen, laatuun ja saatavuuteen. Valiokunta katsoo, että työterveyshuollon sairausvakuutuskorvausjärjestelmän kehittämisessä tulee selvittää mahdollisuudet kytkeä myös sairausvakuutuksen korvaustaso palvelujen kustannustehokkuuteen ja laatuun.

Yksityiskohtaiset perustelut

7 §. Valiokunta ehdottaa 2 momentin täsmentämistä siten, että hankittavia palveluja voivat olla

myös kliniset neurofysiologiset tutkimukset. Valiokunta ehdottaa lisäksi, että palvelut voidaan hankkia myös yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitetulta terveydenhuollon toimintayksiköltä. Sairaanhoitopiirin toimintayksikkö voi olla sairaanhoitopiirin kuntayhtymän itse perustama ja omistama kunnallinen liikelaitos, josta säädetään kuntalaissa. Täsmennys on tarpeen, koska kunnallisena osakeyhtiönä toimivaa laboratoriota voidaan pitää yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain mukaisena terveydenhuollon toimintayksikkönä eikä sairaanhoitopiirin toimintayksikkönä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 7 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

7 §

Palvelujen tuottaminen

(1 mom. kuten HE)

Edellä 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu työterveyshuollon palvelujen tuottaja voi hankkia työterveyshuoltoon kuuluvat laboratorio- ja kuvantamispalvelut, klinisfysiologiset tutkimukset sekä kliniset neurofysiologiset tutkimukset myös sairaanhoitopiirin toimintayksiköltä tai yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitetulta terveydenhuollon toimintayksiköltä.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Satu Taiveaho /sd
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Lenita Toivakka /kok
jäs.	Maria Guzenina-Richardson /sd	Erkki Virtanen /vas
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	vjäs. Ilkka Kantola /sd
	Arja Karhuvaara /kok	Sanna Lauslahti /kok
	Jukka Mäkelä /kok	Tapani Mäkinen /kok.
	Päivi Räsänen /kd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.